

GHI Ở CHỢ VIỀNG

"Rủ nhau xuân trảy chợ Viềng. Bán mua, đổi những điều kiêng, phước lành" - câu hát cũ vương vít theo chúng tôi trên đường đến chợ Viềng (Nam Định). Anh bạn tôi bảo, ngoài ý nghĩa cầu may, người đi chợ Viềng năm nay còn cầu để không phải ngủ dọc đường vì tắc đường, không bị lạc nhau trong chợ, mang về được vài lạng thịt bò và cây xanh nguyên vẹn...

Đi chợ bằng... mũi chân

Các cụ cao tuổi truyền lại rằng: Chợ Viềng Phủ có ý nghĩa như chợ thần tiên trên trời (còn gọi là chợ âm phủ). Đi chợ kết hợp với cúng bái, cầu may ở các đền, phủ. Sự độc đáo của chợ Viềng là mỗi năm chỉ họp một phiên vào đêm mùng 7 và cả ngày mùng 8 tháng Giêng sau Tết nguyên đán. Bởi vậy, ai cũng tâm niệm, lỡ một phiên chợ Viềng là bỏ phí vận may của cả một năm. Sản phẩm được đem ra mua bán ở chợ chủ yếu là các loại cây trồng, vật nuôi: từ cây lấy gỗ, cây hoa, cây cảnh, các loại cây ăn quả, thậm chí cả cây cà, cây chanh, cây ớt... Và sau nữa là đến các vật dụng sản xuất nhỏ của nhà nông. Các món đồ đặc trưng như đồ tre Tử Vinh, đồ sắt Tống Xá, bảo Ngũ, đồ gỗ Lê Xá, La Xuyên, cây giống Nam Trực, Nam Điền... Bên cạnh đó còn có thịt bò non (thịt bê) là thực phẩm "đặc biệt" của mỗi phiên chợ Viềng. Thịt bê được thui vàng ươm nguyên con, bán rất nhiều dọc các ngã đường vào chợ. Đến phiên chợ Viềng, người bán không được nói thách và người mua cũng không được mặc cả.

Khách thập phương đến chợ Viềng nằm trong thôn Trung Thành, huyện Vụ Bản là đông nhất. Bao quanh chợ là cả một quần thể di tích phủ Giày với 23 ngôi đình, chùa, đền phủ, lăng tẩm như lăng Mẫu, đền Vua, chùa Long Vân, chùa

Cao, phủ Tiên Hương, phủ Vân Cát, đình ông Khổng... được xây dựng từ thế kỷ XIX. Khách thập phương vừa đến chợ Viềng cầu may vừa kết hợp đi chùa cúng bái. Những điều khiến chúng tôi băn khoăn nhất là quần thể di tích gần nhau gây nên những cảnh đi chùa dờ khóc dờ cười. Không ít sáng kiến được áp dụng để vào chùa dễ dàng giữa một đám đông nghẹt người. Đi bộ thì xa, đi xe ôm thì tốn kém mà không chờ được nhiều đồ lễ, ở chợ Viềng xích lô lên ngôi. Những chiếc xích lô đầy ắp đồ cúng, vàng mã, xôi thịt, công thêm mấy bà đầm làm lún bánh, ông xích lô thì cứ vừa hua tay, hua chân, hua miệng "tránh đường không đụng phải bầy giờ". Đám đông dạt sang hai bên để chiếc xích lô thẳng tiến vào chùa cầu Phật. Thỉnh thoảng, người ta lại thấy đám đông dạt sang bên giẫm cả lên nhau để tránh đường. Dịch vụ đổi tiền cũng phát triển rầm rộ. Tấm biển cấm đổi các loại tiền treo ngay trên đầu của những "phe tiền". "10 ăn 7" là ngôn ngữ của miệng của

những người “phe” polime ra tiền tính trên đơn vị vài trăm đồng.

Đi từ khu chợ Viềng đến đền chùa ở phủ Giày khoảng 2 - 3 cây số. Không thiếu những cảnh nam thanh nữ tú song bước bên nhau, tay xách dép cao gót và đi chân trần. Từng đoàn người “rồng rắn” chân trần tiến vào chợ trở thành nét đẹp đặc trưng chỉ có ở chợ Viềng Vụ Bản. Người đông đến nỗi vào chợ chỉ thấy người mà không thấy hàng hóa, cây cối. Có người vào chợ Viềng sắm được cây chanh, cây ớt, khi chen ra được đến cổng thì cây chỉ còn trơ cành và gốc. Cảnh đội cây lên đầu chen giữa đám đông rất phổ biến.

Điện thoại di động ở khu chợ Viềng gần như vô hiệu hóa. Có một chàng thanh niên sau nhiều lần gọi điện thoại mà không được, mãi thấy bên kia có tín hiệu trả lời vội găt: “Chợ đông thế này biết hàng bánh quăn ở chỗ nào mà tìm được!”. Những địa điểm “tiện lợi” như cổng chợ hay được họ dặn nhau cứ đứng ở đó nếu chẳng may bị lạc. Điện thoại di động “cháy sóng” nên những chiếc loa do ban tổ chức mắc để nhắc nhở an ninh trật tự nghiêm nhiên trở thành loa tìm người lạc. Chiếc loa nhỏ làm việc hết công suất, có người may mắn được tụ họp lại nơi chợ Viềng, có người lạc nhau ngay từ khi bước chân vào chợ đến khi tan chợ về nhà. Sợ lạc mất người thân, mọi người vào chợ Viềng dường như đi gần nhau hơn. Không gian chợ nhỏ càng trở nên ấm cúng. Ai cũng cố thu mình lại, đi nhón trên gót chân để dành diện tích cho những người khác cùng vào chợ cầu may. “Chợ Viềng năm có một phiên/ Cái nón em đội, cũng tiền anh mua” - từ ngày xưa các chàng trai đã biết lấy lòng các cô gái bằng cách mua chuộc thật đáng yêu: đưa các cô gái cùng đi chợ Viềng “bán rủi mua may” vào đêm ngày mùng 7 rạng ngày mùng 8 âm lịch. Phiên chợ Viềng năm nay lại trùng khớp với ngày lễ tình nhân nên ngoài cầu may, năm nay còn có ý nghĩa khác là “đi chợ mua tình”...

Thịt bò xuống hạ, thịt hươu lên ngôi

Ở Nam Định có đến 4 chợ Viềng mà chợ nào mỗi năm cũng chỉ họp một phiên duy nhất vào cùng một thời gian: Chợ Viềng Nam Trực thờ Từ Đạo Hạnh nằm cạnh chùa Bi; chợ Viềng Liễu Đề trong khu vực đền thờ Triệu Quang Phục; chợ Viềng Mỹ Lộc cạnh đền Trần và chợ Viềng Vụ Bản liền kề với phủ Giày. Nhưng thực chất những chợ Viềng tự phát ở Nam Định thì có thể lên đến con số hàng nghìn. Ngay trên dọc hai bên đường vào chợ Viềng hàng loạt phần thịt bò bày la liệt đến vài cây số. Thay bằng cái cảm giác chen chúc mới được chút lộc mang về, lại phải động chạm vào dao thớt, người đi chợ Viềng bảo nhau mua bên ngoài đỡ đông lại được thái sẵn. Chán thịt bò, khách đến với chợ Viềng lại chen nhau xem mấy chú hươu qua tấm lưới sắt, đang nhốt trong xe tải. Thịt hươu, sừng hươu được bày bán ngay tại đó. Thoạt nhìn bên ngoài ai cũng tò mò trước đám đông bu quanh không hiểu “Bán gì mà đông thế?” Có người nháy mắt: “Hươu nuôi đấy!”. Mặc hươu nuôi hay hươu thả, người đi chợ vẫn sắm vài lạng thịt hươu về. “Ai cũng mua thịt bò, mua thịt hươu cho khác kiểu, vả lại thịt bò về chợ gần nhà cũng không hiếm” - một khách đến chợ Viềng chia sẻ.

Tuy nhiên, những món hàng độc, hàng cổ... tại chợ Viềng hầu như đã mất tích, hình thức trao đổi hàng hóa không thông qua tiền tệ cũng đã vắng bóng. Những điều hút thuốc lào bằng kim loại những khoác trên mình mảnh giấy nhỏ xanh đỏ rực rỡ có in giá tiền. Đồ cổ mang ra chợ Viềng trao đổi mang đậm đặc “bản sắc” cơ chế thị trường. Hỏi dò giá cả của một số người bán “đồ cổ”, chỉ nhận được câu trả lời chung chung “đồ cổ ở chợ Viềng là vô giá không như đồ mới được in giá ở hội chợ, siêu thị, gặp khách thì giá hời”. Người dân đến “mua may bán rủi”, nhưng tất cả đều nói thách và trả giá, và hể hã nếu mua bán được hời?

Lưu Thị Vân